

Remissvar

Utbildningsdepartementet

Dnr

U2025/01126

Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter U2025/01126

Sveriges Lärare har inbjudits att svara på rubricerad promemoria från Utbildningsdepartementet. Förbundet yttrar sig kring de delar som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

Sveriges Lärare välkomnar att frågan om belastningsregisterkontroller inom skolväsendet utretts på nytt. Det synes saknats tilltro till systemet där vi sett exempel på arbetsgivare som frångått det befintliga systemet och både brustit i att göra kontroller eller gjort egna alternativa kontroller. Det är därför välkommet med en uppdaterad lagstiftning som möter aktuella utmaningar.

Förbundet tillstyrker förslaget om en utökad brottskatalog vid registerkontroll inom skola och pedagogisk omsorg, liksom förslagen om att inkludera den kommunala vuxenutbildningen i det reglerade systemet. Samtidigt avstyrker Sveriges Lärare förslagen om kontroller mot misstankeregistret och om kontroll under pågående anställning, då dessa förslag innebär långtgående integritetsintrång utan tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Sveriges Lärare avstyrker också förslaget om att en annan brottskatalog ska gälla för anställning inom den kommunala vuxenutbildningen. I stället bör en enhetlig reglering gälla inom hela skolväsendet.

Sveriges Lärare tillstyrker vidare förslagen om utökade registerkontroller vid ägar- och ledningsprövning för enskilda huvudmän, vid antagning till högskola och avskiljande från högskoleutbildning.

Sveriges Lärares medskick

Principiella utgångspunkter

Att ha en aktuell och uppdaterad lagstiftning om registerkontroller vid anställning inom skolväsendet är av vikt för tilltro och legitimitet så att registerkontroller uppfyller sitt syfte. Det är samtidigt lika viktigt med ett högt integritetsskydd för arbetstagare i arbetslivet, där onödiga och opåkallade integritetsintrång av arbetsgivare inte ska ske.

En lärarlegitimation ska i sig utgöra en garanti för att läraren inte begått allvarlig brottslighet och är lämplig. Utifrån en rättsstatsprincip finns även utgångspunkten att den som avtjänat straff även sonat sitt brott till samhället och att oskuldspresumtionen upprätthålls.

Det behövs kompletterande lagstiftning till skydd mot integritetskränkande åtgärder i arbetslivet

Sveriges Lärare har välkomnat att frågan om kontroller av uppgifter i belastningsregistret har utretts igen. Generellt saknas dock ett övergripande skydd för integritetskränkande åtgärder i arbetslivet och förbundet kan även se att det är olika regler som gäller beroende på om det är en offentlig eller enskild huvudman. Offentliga huvudmän/arbetsgivare får inte vidta andra kontroller än de som har stöd i lag men motsvarande begränsning saknas för enskilda huvudmän. Oavsett huvudmannaskap borde det även införas ett förbud mot registerkontroller och annan integritetskränkande kartläggning av anställda, utöver obligatorisk kontroll inom skolväsendet. Förbudet bör sanktioneras med skadeståndsansvar för den som genomför eller begär ytterligare kontroller.

Samordning med förslag från DS 2024:24

Sveriges Lärare har tidigare lämnat remissvar på DS 2024:24 där man bland annat lämnat förslag om vilka brott som ska kontrolleras inför arbete med barn som regleras genom lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn och 22 § förordningen (1999:1134) om belastningsregister. Sveriges Lärare anser att i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas om syftet med kontrollerna inför arbete med barn och inför arbete inom skola och annan pedagogisk omsorg är så pass lika att man ska göra motsvarande registerkontroller. Sveriges Lärare förordar att denna promemorias förslag och överväganden i så fall ska ligga till grund för lagstiftning. Vissa personalkategorier, till exempel anställda inom Kulturskolan kan i annat fall behöva visa upp två olika registerkontroller beroende på hur huvudmannen organiserat sin verksamhet och lagstiftningens utformning skapar en otydlighet i detta avseende.

Sveriges Lärares synpunkter på utredningens förslag

Kapitel 8 En utökad registerkontroll inom bland annat förskola, grundskola och gymnasieskola

Sveriges Lärare tillstyrker huvuddelen av förslagen i kapitel 8 utom kontroller mot misstankeregister och anser att man i stället införa en kortare tidsgräns för hur gammalt ett registerutdrag kan vara och tar bort undantaget när belastningsregisterkontroller ska ske.

8.4 Syftet med registerkontrollen ska breddas

Utredningen föreslår att syftet med registerkontrollen ska breddas till att även avse att skydda barn och elever mot skadlig och otillbörlig påverkan.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag. En principiell utgångspunkt i en rättsstat är att den som avtjänat sitt straff har sonat sitt brott till samhället samtidigt som det i vissa avgränsade sammanhang kan vara av vikt för arbetsgivare att kontrollera mot belastningsregistret. Med ett utökat syfte med registerkontrollen blir det tydligt för allmänhet och anställda vad registerkontroller syftar till.

8.5 Registerkontrollen ska utökas med fler brott

Utredningen föreslår att registerkontrollen ska utökas och att det ska vara fler brott som kontrolleras. Det ska ske en begränsning till vissa brottstyper som anses vara relevanta och nödvändiga för lämplighetsbedömningen. Utdraget ska alltså inte innehålla mer information än vad som krävs för syftet med kontrollen. Registerkontrollen ska fortsättningsvis även vara

begränsad till vissa brottstyper och varken bötesbrott eller andra brott med låga straffvärden ska ingå i den utökade kontrollen.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag. Sveriges Lärare anser att det finns ytterligare brott som kan vara lämpligt att kontrollera inför anställning inom skolväsendet och pedagogisk omsorg jämfört med nuvarande regelverk för att öka tilltron och legitimiteten för systemet med registerkontroller. Förbundet har även sett exempel på arbetsgivare som genom egen eller andras försorg berett sig tillgång till information från belastningsregistret, vilket i sin tur leder till en helt okontrollerbar spridning av personuppgifter. Det är därför viktigt med välavvägd reglering som inte innebär ett större ingrepp i enskildas integritetsskydd än nödvändigt. En avgränsning bör ske till de brott som bedöms vara av sådan allvarlighet och art som är relevanta att kontrollera inför arbete inom skolväsendet och pedagogisk omsorg.

Sveriges Lärare anser sammantaget att utredningens förslag med den utökade brottskatalogen är väl avvägd och motiverad.

8.6 Den utökade registerkontrollen ska omfatta samtliga personkategorier

Utredningen föreslår att den utökade registerkontrollen ska omfatta samtliga personkategorier som omfattas av nuvarande reglering om registerkontroll inför anställning eller annat mottagande inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag. Dock kan utredningens förslag avseende den kommunala vuxenutbildningen (kap 9) och förslaget i DS 2025:24 komma att skapa problem. Med de tre olika förslag om olika belastningsregisterkontroller som lämnas kan det uppkomma gränsdragningsproblem i vilka fall till exempel en inlånad lärare från komvux ska visa upp ett nytt belastningsregisterutdrag inför undervisning på en gymnasieskola eller i vilka fall en lärare i Kulturskolan ska göra det samma. Sveriges Lärare förordar att det ska vara samma typ av belastningsregisterutdrag som visas upp inom alla de tre olika områdena.

8.7 Registerutdraget ska visas upp

Utredningen föreslår att den nuvarande regleringen, att registerutdraget ska visas upp, även fortsättningsvis ska gälla.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag.

8.8 Tidsgränsen för hur gammalt registerutdraget får vara ska kortas

Utredningen föreslår att det utdrag ur belastningsregistret som ska visas upp i samband med anställning, anlitande eller annat mottagande inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet ska vara högst sex månader gammalt. Det registerutdrag som ska visas upp av personer som är 15 år eller äldre och som är folkbokförda där pedagogisk omsorg ska bedrivas ska också vara högst sex månader gammalt.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag att korta ner tidsgränsen för hur gammalt ett registerutdrag får vara till sex månader. Sveriges Lärare bedömer dock att utdraget skulle kunna ha en ännu kortare tidsgräns, förslagsvis tre månader.

8.9 Undantaget från skyldigheten att visa upp registerutdrag ska tas bort – men det kommer att leda till betydande negativa konsekvenser

Utredningen föreslår att undantaget från skyldigheten att visa upp registerutdraget vid förnyad anställning hos samma arbetsgivare inom ett år ska upphävas i enlighet med utredningsdirektiven. Utredningen lägger även fram ett alternativt författningsförslag i bilaga 3, att den som inom

sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare inte ska behöva visa upp registerutdrag.

Sveriges lärare tillstyrker förslaget om att undantaget från skyldigheten att visa upp ett registerutdrag tas bort helt och hållet.

Sveriges Lärare ser att det är ett generellt problem i skolan med att skolhuvudmän anställer obehöriga och olegitimerade lärare och att det inte finns tillräckligt med personal i skolor för alla de olika arbetsuppgifter som krävs. Kontinuitet, både bland lärare och annan personal, är en viktig faktor för trygghet och studiero. Sveriges Lärare har tidigare lämnat en skrivelse till regeringen med förslag om skärpningar i skollagen för att förmå skolhuvudmän att i större utsträckning anställa legitimerade och behöriga lärare. Som ett led i att alla elever ska tillförsäkras en trygg skolmiljö med utbildning av hög kvalitet ser inte Sveriges Lärare det finns skäl att förenkla administration eller underlätta för skolhuvudmän som använder sig av korta tidsbegränsade anställningar. I de undantagssituationer där tillfälliga och korta anställningar är motiverade går det mycket väl att skapa rutiner för uppvisande av registerutdrag för varje anställningstillfälle.

8.10 Misstankar om brott för vilket åtal har väckts ska ingå i registerkontrollen

Utredningen föreslår att vissa uppgifter från misstankeregistret ska inkluderas i registerkontrollen. Det avser uppgifter där åtal har väckts men dom ännu inte avkunnats, avseende samma brott som i övrigt ingår i registerkontrollen.

Sveriges Lärare avstyrker utredningens förslag i denna del. En brottsmisstänkt person är oskyldig tills motsatsen bevisats. Att inkludera uppgifter från misstankeregistret i en registerkontroll skulle nagga denna oskuldspresumtion i kanten. I praktiken torde detta röra sig om ett mycket kort tidsfönster mellan att arbetstagaren ska visa upp ett registerutdrag och innan en eventuell dom syns i registerutdraget. I stället för kontroller gentemot misstankeregistret avseende brott där åtal väckts men dom inte avkunnats förordar Sveriges Lärare att överväga en kortare tidsgräns för hur gammalt ett registerutdrag ska vara.

Om misstankeregistret trots allt inkluderas bör det även ske en uppföljning i huruvida detta varit en nödvändig åtgärd. Polismyndigheten och Skolverket bör då få ett uppdrag att se över i vilken omfattning registrerade, där det förekommit uppgifter i misstankeregistret, begärt att få ut registerutdrag och i vilka fall uppgifterna som förekommit i misstankeregistret sedermera lett till en fällande dom.

9 Registerkontroll inom den kommunala vuxenutbildningen

Utredningen föreslår att bestämmelserna om registerkontroll i skollagen ska gälla även inom den kommunala vuxenutbildningen.

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag om att registerkontroller även ska ske inom den kommunala vuxenutbildningen. Även den kommunala vuxenutbildningen är en del av skolväsendet. Sveriges Lärare anser dock att registerkontroller inom den kommunala vuxenutbildningen ska avse samma brott som för skolväsendet i övrigt.

9.5 Registerkontrollen bör begränsas till vissa allvarliga brott

Utredningen föreslår att registerkontrollen inför anställning inom komvux ska vara begränsad till vissa uppsåtliga och särskilt allvarliga vålds- och sexualbrott.

Sveriges Lärare avstyrker utredningens förslag och föreslår i stället att det ska vara samma registerkontroll som sker inför anställning i skolan för övrigt (enligt utredningens förslag i kap 8.5).

Sveriges Lärare anser att det blir enklare och tydligare reglering om samma registerkontroller ska ske oavsett vilken del av skolväsendet någon ska anställas eller anlitas inom. Även inom komvux finns motsvarande värdegrund och liknande typ av beroendeförhållande mellan elever och lärare som finns inom andra delar av skolväsendet. Förbundet ser inte någon anledning till att registerkontrollen inte ska omfatta samma brottslighet som vid anställning inom skolan och pedagogisk omsorg. Det är dessutom inte ovanligt att samma lärare har behörighet att undervisa inom både gymnasiet och vuxenutbildningen och att tjänster kombineras inom dessa områden. En och samma lärare skulle då behöva visa upp olika registerutdrag. Det integritetsintrång som ett mer omfattande registerutdrag får anses innebära är enligt förbundet godtagbart även för anställda inom den kommunala vuxenutbildningen. Det kan även i sammanhanget påminnas om att även en person förekommer belastningsregistret avseende brott som ska med i utdraget är det inte något förbud mot att anställa denne men att arbetsgivaren ska ha möjligheten att göra ett informerat beslut inför anställning.

10 Registerkontroll under pågående anställning

Utredningens bedömning är att det inte finns tillräckliga skäl för att införa en kontroll i belastningsregistret av redan anställda inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.

Sveriges Lärare instämmer i utredningens bedömning.

10.5 Förslag om belastningsregisterkontroll under pågående anställning

I enlighet med utredningens uppdrag lämnas ett förslag om belastningsregisterkontroll under pågående anställning. Att det ska införas en möjlighet – men inte någon skyldighet – för arbetsgivare inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet att genomföra belastningsregisterkontroller av redan anställda.

Sveriges Lärare avstyrker förslaget om belastningsregisterkontroll under pågående anställning och delar utredningens bedömning om att misstankeregistret inte ska kontrolleras. För legitimerade lärare finns dessutom kopplingen till legitimationen och tillsynen som sker genom skyldigheten att för domstolar att underrätta Skolinspektionen om en legitimerad lärare döms för brott. Om en lärares legitimation återkallas på grund av brottslighet ska även lärares arbetsgivare underrättas om detta. Utöver tillsynen för legitimerade lärare är förbundets erfarenhet att arbetsgivare får kännedom om en lärare döms för allvarlig brottslighet och får då agera med iakttagande av det arbetsrättsliga regelverket och de möjligheter som där i ges.

Om regeringen avser att gå vidare med förslag om belastningsregisterkontroller under pågående anställning delar Sveriges Lärare utredningens bedömning att det krävs ytterligare utredning.

10.6 Närmare om utformningen av regleringen

Utredningen föreslår att det är samtliga anställda eller en grupp av anställda som kan kontrolleras för att en enskild arbetstagare inte ska känna sig utpekad. I övrigt ska motsvarande regler som vid nyanställning tillämpas.

Sveriges Lärare avstyrker förslaget.

Det är bland annat otydligt i vid vilka förhållanden en grupp av anställda ska kontrolleras. Vidare leder förslaget vad förbundet uppfattar som onödig och omfattande hantering av känsliga personuppgifter.

Kapitel 11 Kontroll i misstankeregistret vid ägar- och ledningsprövningar

Sveriges Lärare tillstyrker förslagen i kapitel 11.

11.2–11.3 Kontroll i misstankeregistret vid godkännande och tillsyn av enskilda huvudmän

Att ge Skolinspektionen och kommunerna möjlighet att ta del av vissa uppgifter ur misstankeregistret vid ägar- och ledningsprövning är en rimlig åtgärd för att stärka skyddet för barn och elever. Det är angeläget att oseriösa eller direkt olämpliga aktörer inte ges möjlighet att driva skolverksamhet.

Förbundet bedömer att detta är ett välavvägt steg som stärker skolväsendets trovärdighet och legitimitet, samtidigt som det stärker tillsynsmyndigheternas verktyg. Att därmed även få tillgång till uppgifter i misstankeregistret ger möjlighet till att kunna inleda tillsyn i ett tidigare skede. Sveriges Lärare anser även att integritetsskyddsintresset inte kan anses vara lika tungt vägande för personer som vill bedriva viss näringsverksamhet jämfört med anställda arbetstare, vilket i sig också motiverar olika behandling avseende uppgifter i misstankeregistret.

11.4 Uppgifter som en missatankeregisterkontroll bör omfatta

Vidare är det lämpligt att samma brottstyper som redan omfattas av belastningsregisterkontrollen ligger till grund även här. Att avgränsa kontrollen till misstanke om brott där åtal har väckts är ett rimligt ställningstagande. Det skapar en balans mellan rättssäkerhet och behovet av skydd.

Kapitel 12 - Kontroll i belastningsregistret inför antagning till högskoleutbildning

Sveriges Lärare tillstyrker förslagen i kapitel 12.

12.5 Fler brott ska omfattas av den föreslagna registerkontrollen inför antagning

Förbundet tillstyrker utökningen av de brott som ska omfattas av kontrollen inför antagning till lärar- och vårdutbildningar (utöver vad som föreslås i SOU 2021:83). De tillagda brotten (terroristbrott, grova narkotika och narkotikasmugglingsbrott, folkmord, krigsförbrytelser med mera) rör allvarlig samhällshotande eller grov brottslighet och det är rimligt att dessa särskilt beaktas i samband med antagning till yrken där särskild tillit krävs.

12.8 Registerkontroll vid enskilda utbildningsanordnare

Det är angeläget att enskilda utbildningsanordnare omfattas av samma system för belastningsregisterkontroll som offentliga lärosäten. Förbundet tillstyrker förslaget och ser nödvändigheten i att dessa aktörer ges rättsligt stöd att genomföra kontroller på motsvarande sätt som offentliga universitet och högskolor.

12.15 Tystnadsplikt i examenstillståndslagen

Förbundet tillstyrker att en bestämmelse om tystnadsplikt införs i examenstillståndslagen. Det är ett nödvändigt komplement till befintlig reglering för att värna enskildas integritet när registeruppgifter hanteras av privata aktörer.

Kapitel 13 – En ny avskiljandegrund för högskolan och yrkeshögskolan

Sveriges Lärare väljer att endast kommentera förslagen som gäller avskiljande för högskolan. Sveriges Lärare tillstyrker förslagen i kapitel 13. Förbundet noterar att förslaget om en ny avskiljandegrund bygger på tidigare kritik mot otydligheter i SOU 2021:83.

Att utgå från faktiska beslut om disciplinära åtgärder skapar en tydligare rättslig grund än mer allmänt hållna bedömningar om "olämplighet". Sveriges Lärare ser behovet av en ny, tydligt avgränsad avskiljandegrund inom högre utbildning, särskilt i fall där studenter återkommande visar allvarligt olämpligt beteende trots tidigare disciplinära åtgärder. Förslaget innebär ett förstärkt skydd för utbildningsmiljön och andra studenter, samtidigt som det krävs att rättssäkerhet och proportionalitet upprätthålls.

13.6-8 En ny avskiljandegrund för högskolan ska avse student som har varit föremål för disciplinära åtgärder, inte förändrat sitt beteende och därigenom visat sig uppenbart olämplig att bedriva högskolestudier

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag om att det införs en ny avskiljandegrund som utgår från om en student tidigare varit föremål för beslut om disciplinära åtgärder, under förutsättning att beteendet har varit återkommande och att studenten genom sitt agerande visat sig uppenbart olämplig att fortsätta sina studier.

Den föreslagna konstruktionen, där ett fortsatt olämpligt beteende efter en disciplinåtgärd är en förutsättning för avskiljande, är rimlig. Det skapar en tydlig koppling mellan tidigare åtgärder och den nya prövningen, vilket stärker rättssäkerheten och möjliggör ett pedagogiskt ansvarstagande från lärosätets sida.

13.9 Ett beslut enligt den nya avskiljandegrunden ska tidsbegränsas

Att beslut om avskiljande enligt den nya grunden ska tidsbegränsas till tre år bedöms som ett rimligt och välavvägt förslag. Förbundet tillstyrker även att studenten efter avskiljningsperioden ska ha möjlighet att återuppta sina studier och tillgodoräkna sig tidigare resultat.

Detta skapar en viktig balans mellan trygghet och återinträde i utbildning, och möjliggör ett rättvist och proportionerligt bemötande.

Kapitel 14 - Fler brott ska omfattas av domstolarnas skyldighet att underrätta Statens skolinspektion om domar i vissa brottmål

Utredningen föreslår att domstolarnas skyldighet att underrätta Statens skolinspektion om domar i vissa brottmål ska utökas med de nya brotten som föreslås läggas till belastningsregisterkontrollen inför anställning inom skola (förslaget i kap 8.5).

Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag. De brott som föreslås kontrolleras inför anställning är sådana som påverkar förtroendet för lärare. Förslaget bidrar till att upprätthålla legitimitet för lärarlegitimationen. Det blir också tydligt både för både arbetsgivare, elever, vårdnadshavare och allmänheten i vilka fall en lärares brottslighet kan leda till återkallelse av legitimation och det är bra att bedömningen görs av en oberoende myndighet genom Lärarnas Ansvarsnämnd. Utredningen har dock föreslagit att belastningsregisterutdraget inför anställning inom den kommunala vuxenutbildningen ska innehålla andra brott än de inför anställning inom skolväsendet. Sveriges Lärare har tidigare föreslagit att det är samma typ av belastningsregisterutdrag som ska finnas inom hela skolväsendet. Om man väljer att gå vidare med olika typer av

belastningsregisterkontroller inom olika skolformer behöver i så fall domstolarnas underrättelseskyldighet motiveras närmare.

Kapitel 15 - Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslagen i utredningen föreslås att träda i kraft den 1 juli 2026.

Sveriges Lärare har inga synpunkter på ikraftträdandet, under förutsättning att webbaserade verktyg som finns för belastningsregisterutdrag även hinner uppdateras.

Om man väljer att gå vidare med förslag om kontroller av anställda under pågående anställning bör man överväga övergångsbestämmelser för anställda som anställts innan lagändringen (se även SOU 1998:69 s.125).

Övriga synpunkter

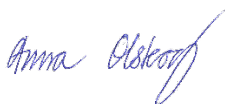
Det skärpta regelverket behöver följas upp

Sveriges Lärare vill understryka att staten noga behöver följa upp och utvärdera de förändringar i regelverket kring belastningsregisterkontroller som man avser att införa. Det gäller inte minst i vilken utsträckning skolhuvudmän och lärosäten i praktiken tillämpar de möjligheter som det nya regelverket ger. Skolinspektionen kom i slutet på maj 2025 med en granskning som visade på omfattande brister på många skolor när det gäller registerkontroller inför anställning, vilket är mycket oroväckande och visar på att kontinuerlig granskning och uppföljning krävs. Ett regelverk riskerar tappa i legitimitet om det inte efterlevs, vilket i förlängningen också är negativt för hela lärarlegitimationssystemets legitimitet och integritet.

Riksrevisionens rekommendationer bör utredas vidare

Riksrevisionen presenterade i maj 2025 resultaten av en granskning av systemet med lärarlegitimation. Bland de rekommendationer som Riksrevisionen lämnade till regeringen fanns att Skolverket borde få möjlighet att genomföra belastningsregisterkontroll i samband med ansökan om lärarlegitimation. Sveriges Lärare anser att en sådan lösning kanske kan vara intressant att gå vidare med och skulle kunna bidra med ytterligare en kontrollstation i systemet. Men förslaget (liksom Riksrevisionens övriga rekommendationer) skulle i så fall behöva utredas vidare, särskilt mot bakgrund av de förändringar som föreslås i bland annat denna promemoria.

Stockholm, 4 augusti 2025
Sveriges Lärare

Anna Olskog
Förbundsordförande

Veera Littmarck
Chefsjurist

Johan Linder
Senior utredare